

Miten ihmiset voivat yhteiskunnan pohjalla

Juho Saari, VTT, dos. sosiaali- ja terveyspolitiikan
professori, Tampereen yliopisto

Esityksen rakenne

Esitys: Teema

- Sosiaalinen status yhtenä sosiaalisen eriarvoisuuden elementtinä (muut ovat niukkuus ja yksinäisyys).
- Suomalaisten elämänlaatu ja toimintakyky heikkenevät
- Huono-osaisuuden **kaksoiskärsimys** eli matala statuksen ja arvostelun yhteisvaikutus
- Kaksoiskärsimyksen empiirinen tarkastelu
- Yhteenvedo

Tausta: ”Ihmisiä yhteiskunnan portailla”

- Minulle aikaisemmin tuntematon tulokulma eriarvoisuuteen ja huono-osaisuuteen – aikuisopiskelun aika.
- Aiheesta kuitenkin laaja kirjallisuus muun muassa kansanterveystieteessä ja sosiaalipsykologiassa – jättiläisten harteilla
- Perustuu noin 35 kyselyyn (otokseen ja näytteeseen), joilla on haettu säännönmukaisuuksia sosiaalisen statuksen ja elämänlaadun / yhteiskunnallisten mielipiteiden välillä.

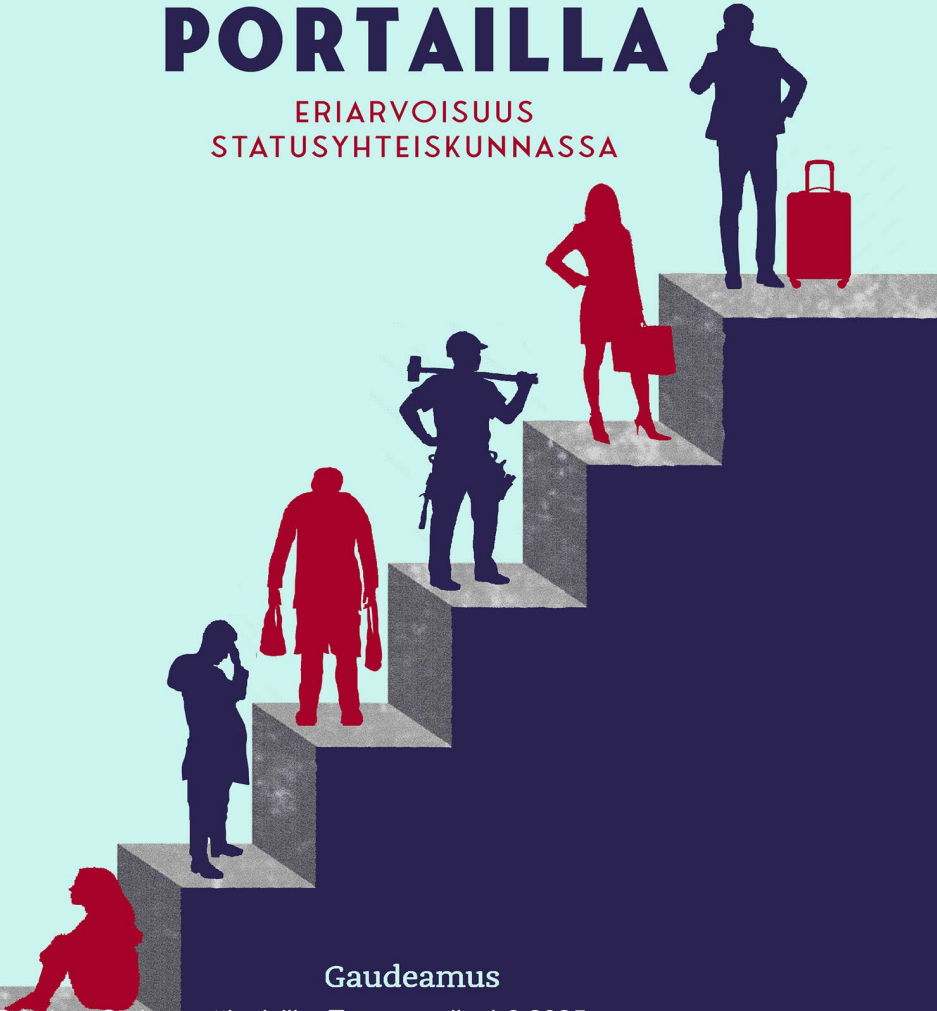
JUHO SAARI

IHMISIÄ

YHTEISKUNNAN

PORTAILLA

ERiarvoisuus
STATUSYHTEISKUNNASSA

Gaudeamus

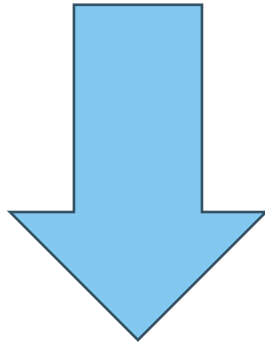
Esitelmä Setlementtipäivillä Tampereella 4.6.2025

1. Johdanto
2. Sosiaalinen status
3. Sosiaalinen eriarvoisuus
4. Suomalaisen yhteiskunnan tilannekuva
5. Eriarvoinen yhteiskunta
6. Onnellisten yhteiskunta
7. Ikkunoita yhteiskuntaan
8. Arvostus työelämässä
9. Haavoittunut yhteiskunta
10. Pystyyn haukuttujen yhteiskunta
11. Lähitulevaisuuden yhteiskunta
12. Yhteiskunnan portaita on merkitystä

Vertaisarvioitu: Kyllä
Laajuus: 357 sivua

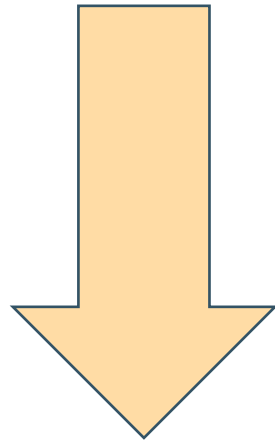
Eriarvoisuuden muodot

TALOUELLINEN
ERiarvoisuus
(Kapitalismi ja luokat)

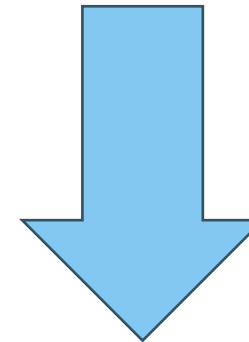

VOIMAVAROJEN
JAKAMINEN
(Palkat, omaisuus)

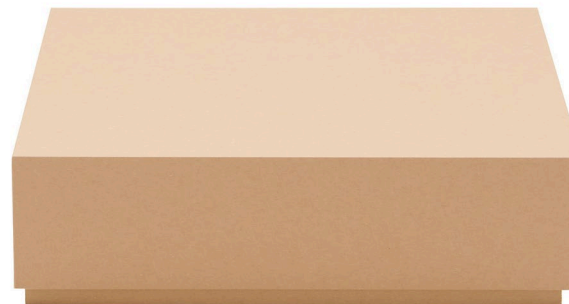
SOSIAALINEN
ERiarvoisuus

POLIITTINEN
ERiarvoisuus
(Hyvinvointivaltio ja puolueet)

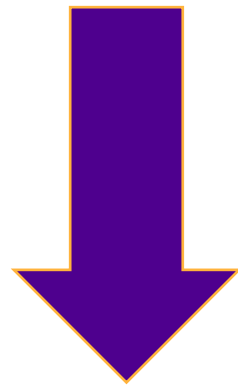

VOIMAVAROJEN
UUELLEENJAKO JA
SÄÄNTELY

Sosiaalinen asema yhteiskunnassa

Sosiaalinen status

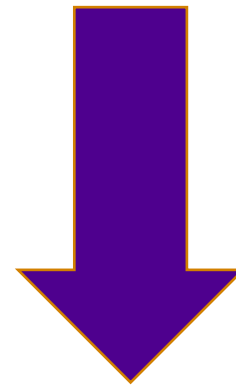
Hyväosaiset

Status-stressi

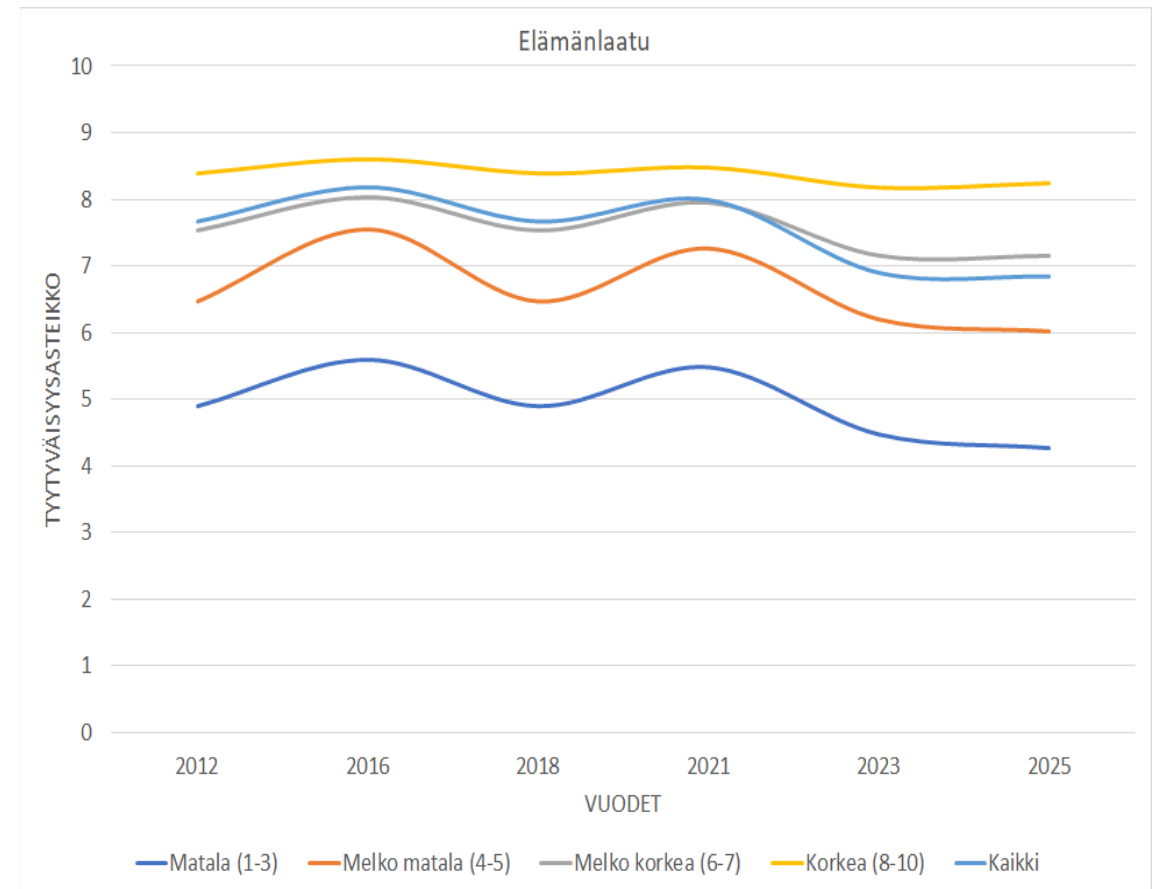
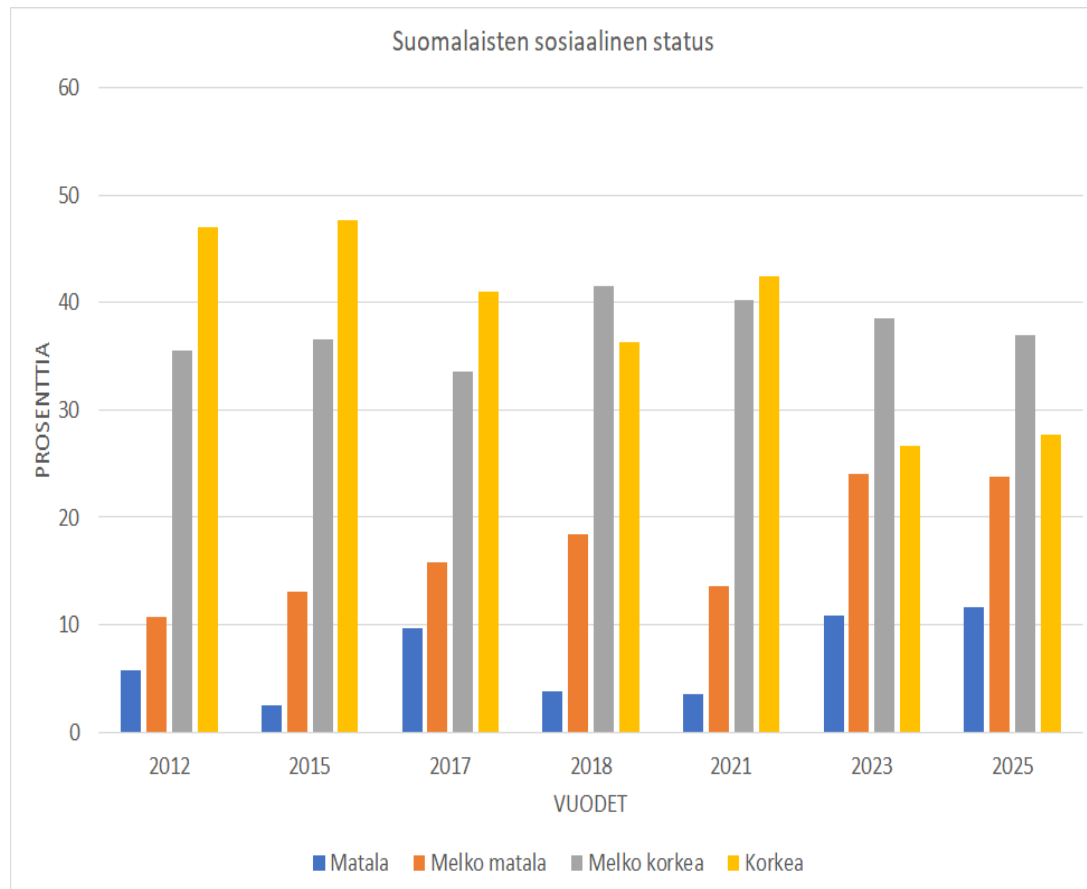
Huono-osaiset

Heikko kimmoisuus
Läpinäkyvyys ja ulkopuolisuus
Tylsää, onnetonta ja kovaa
Epäonnistuminen ja masennus
Sosiaalinen kärsimys

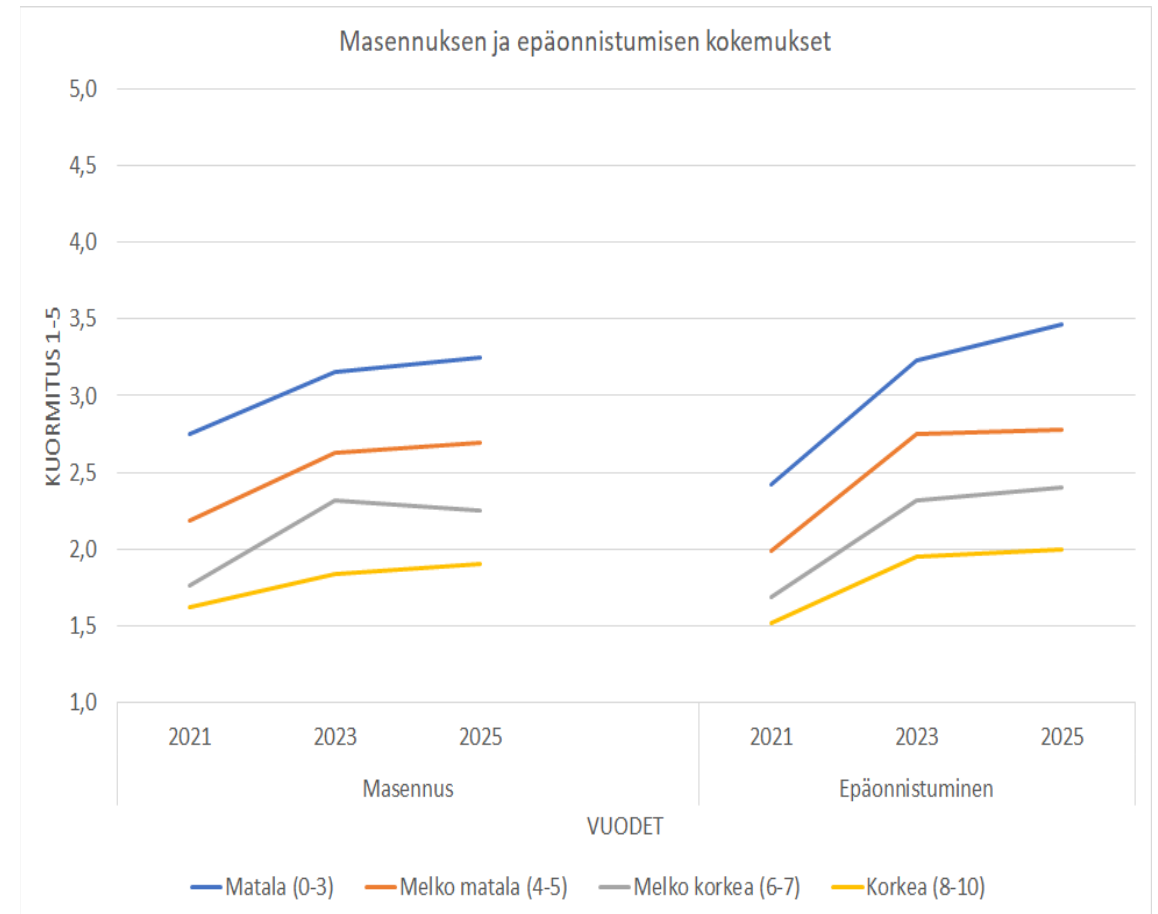
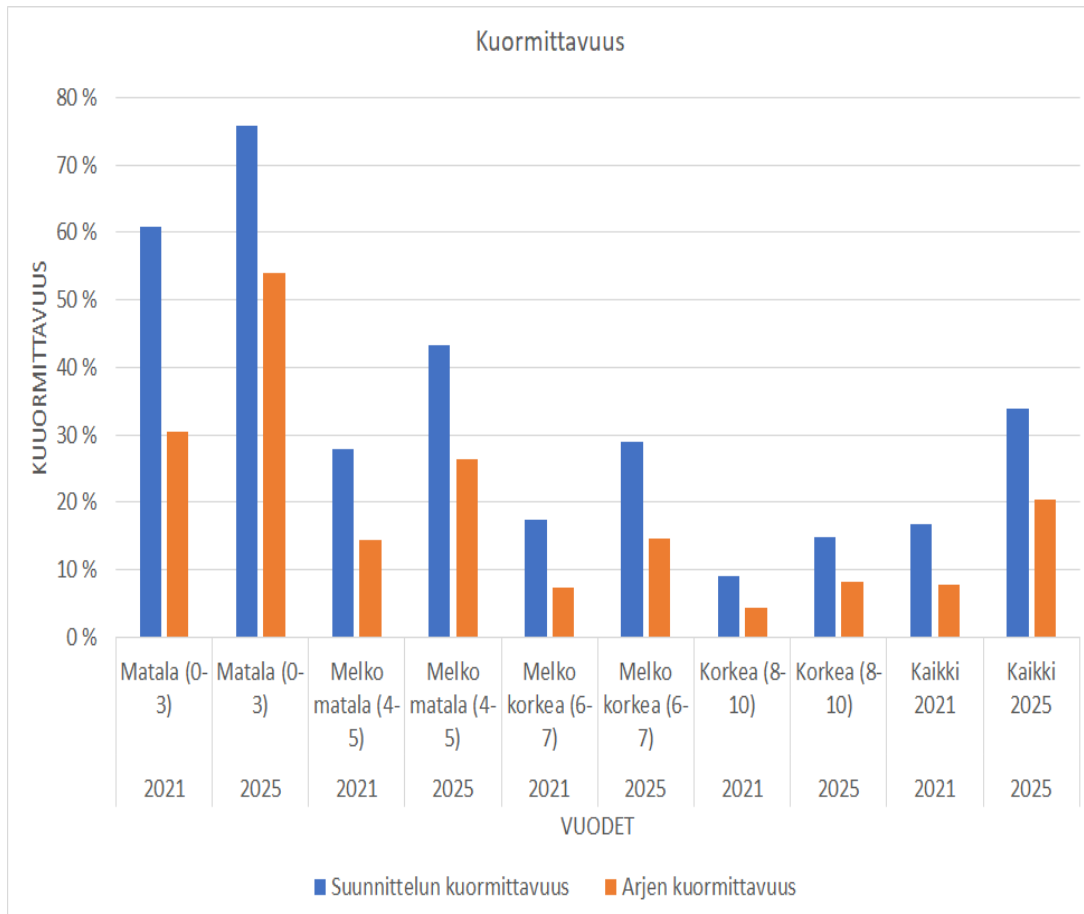
Elämän-laatu

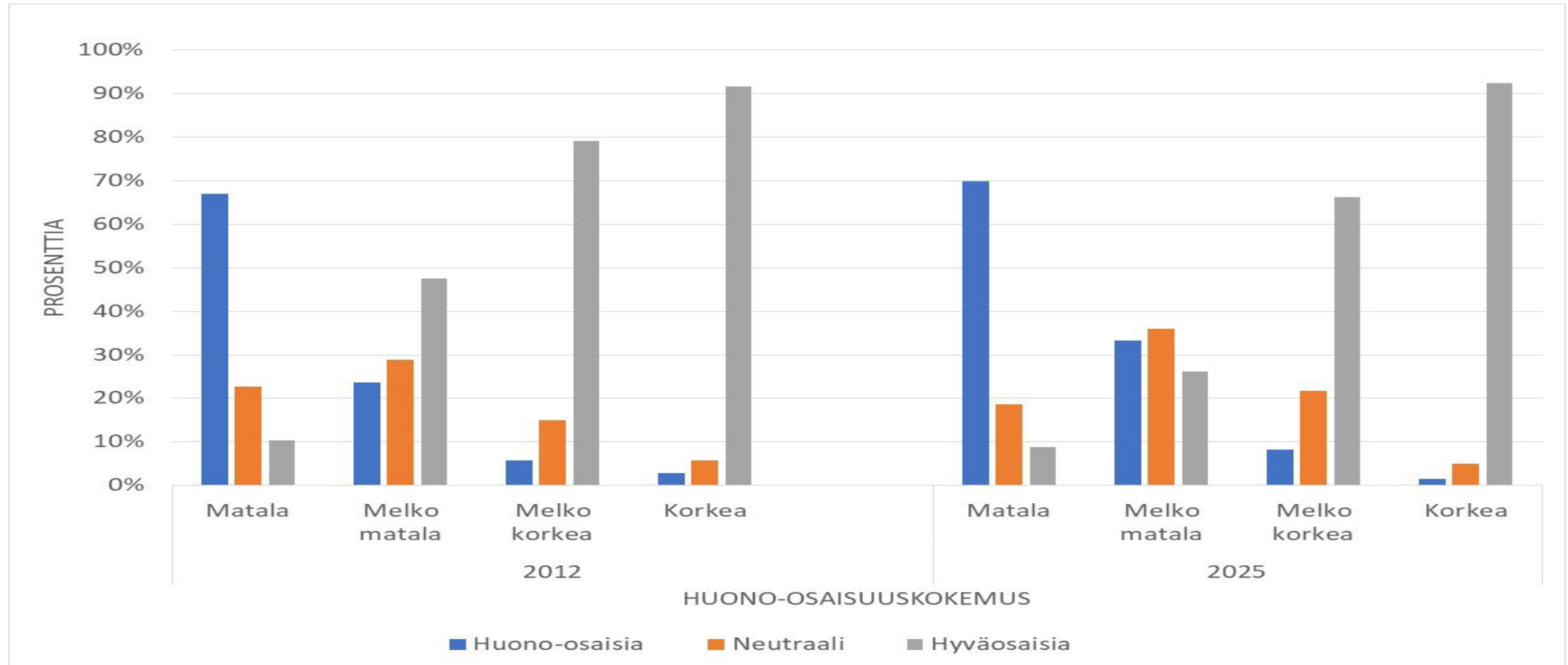
Suomalaisten asema yhteiskunnassa ja elämänlaatu ovat laskussa – elämä on muuttunut psykososiaalisesti kuormittavammaksi ja toimintakyky on laskussa.

Suomalaisten toimintakyky on hyvä mutta heikentymään päin

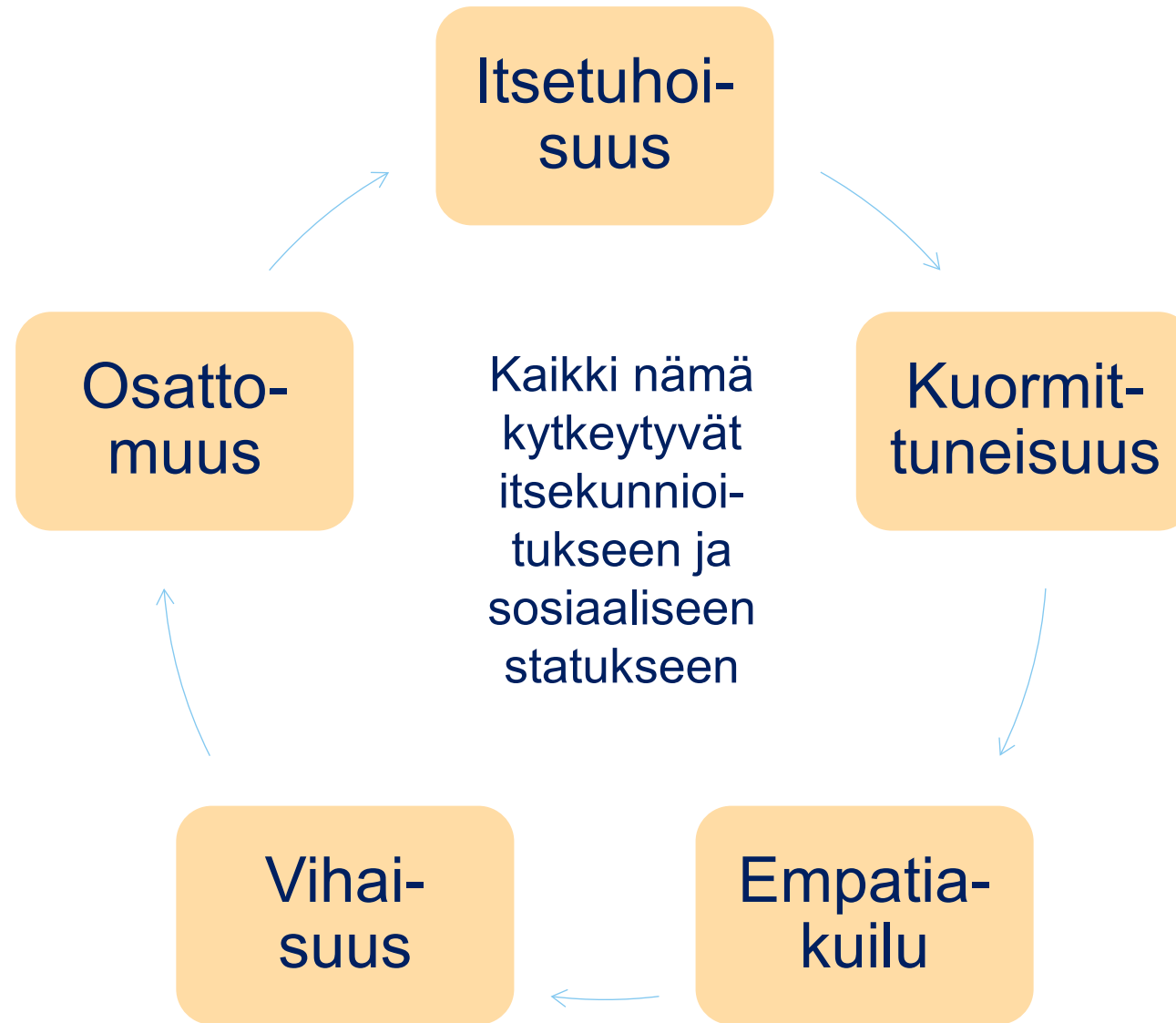
Statusasema ja huono-osaisuuskokemus

Kaksoiskärsimys huono-osaisuuden määrittäjänä

”Miten se, miten yhteiskunnallisessa keskustelussa tällä hetkellä puhutaan tukia tarvitsevista ihmisistä, on vaikuttanut omanarvontuntoosi, mielialaasi ja itsetuntoosi?”

LAATIKKO 5. HUONO-OSAISTEN KAKSOISKÄRSIMYS

ITSETUHOISUUS

"En usko enää että minun halutaan nähdä onnistuvan elämässäni, tuntuu että useimmille on tärkeämpää omistaa ihmisryhmä jota katsoa alaspäin."

"Mutta viime kevään [2023] vaalitulosten ratkettua kiitin itseäni siitä, että ostin jostain ulosheittomyynnistä kolme metriä köyttä eurolla."

"Olen miettinyt mm. itseni tappamista ensimmäistä kertaa ikinä koska tämä taloudellinen tilanne jo ahdistaa enkä pysty edes kuvittelemaan miten perseelleen kaikki menee nyt tänä vuonna leikkausten takia."

"Olen alkanut näkemään ihmiset ympärilläni kovempina ja kylmempinä. Olen alkanut ajattelemaan itsemurhaa useammin mahdollisena ratkaisuna ulos tilanteesta."

"En koe olevani arvokas ihminen. Minulla on ollut jopa itsetuhoisia ajatuksia. Koen, että olisi parempi, ettei minua olisi olemassa, etten tuhlaisi turhaan yhteiskunnan resursseja."

OSATTOMUUS JA HÄPEÄ

"Yhteiskunnallinen keskustelu on saanut minut kokemaan itseni arvottomaksi: itsetuntoni on romahtanut huomattavasti kuluvan vuoden aikana."

"Häpeän, vaikka tiedän, että tällä hetkellä en voi tilanteelleni mitään. Olen eristänyt itseni sosiaalisista tilanteista ja välttelen kohtaamisia, joissa pelkään tulevani kohdeksi ö-luokan kansalaisena."

"Tuntuu ettei minulla ole arvoa, tai väliä. Vähästäkin leikataan kokoajan lisää, ja tilanne alkaa tuntua toivottomalta."

"Tuntuu, etten ole osa yhteiskuntaa. Omanarvontunto on lähes nolla. Tuntuu, että olen vain taakka yhteiskunnalle. Riippakivi, josta on haittaa vain. Mieliala on kovilla."

"Musertavasti. Tukia tarvitsevia pidetään huijareina, vaikka todellisuudessa tukia nostavat vain he, jotka niitä oikeasti tarvitsevat. Tukea tarvitseva on itseasiassa jatkuvasti töissä, etsimässä keinoja pärjätä, suunnittelemassa, miten ja mihin rahansa käyttää."

KUORMITTUNEISUUS

"Tunnen olevani ihmisroska, jolta voi ottaa ja ottaa antamatta mitään muuta takaisin kuin loukkauksia ja väheksyntää. Mikään määrä sellaisia geneerisiä tsemppipuheita ei riitä taivuttamaan paremmaksi sitä jatkuvaa vähättelyä ja suoranaista halveksuntaa, jota pienituloiset ja köyhät saavat osakseen."

"Eiköhän kaikille ole selvää vuosikymmeniä jatkuneen haukkumisen jälkeen, että minulla ei ole minkäänlaista omanarvontuntoa."

"Koen häpeää, kun en pärjää omillani, enkä voi itse ansaita omaa elustani. Koen olevani yhteiskunnan pohjasakkaa eivätkä tulevaisuuden näkymät ole kovinkaan valoisat."

"Ainoa miten voisin enää säästää, on yksinkertaisesti lakata olemasta."

"Omanarvon tuntemus pudonnut niin että ajattelen ettei minua enää täällä maapallolla tarvita."

POLITISOITUNUT SOSIAALINEN ETÄISYYS

"Miksi elää, jos ihan valtionjohdon tasolta saat jatkuvasti viestiä, että olisit enemmän hyödyksi kuolleena, niin rahaa ei menisi 'turhalle' ihmiselle."

"En ole 'loinen' tai tarvitse mitään muita haukkumanimiä. Tuo kansanedustajan suusta loukkasi syvästi."

"Kuin meidän ihmisarvoa ei tunnustettaisi, kuin päättäjät olisivat täysin sokaistuneita ja kykenemättömiä asettumaan kaltaiseni saappaisiin."

"Jatkuva syyllistäminen, vähättely, alaspainaminen. Puheet 'loisimisesta' ja muu vähättely eduskunnan taholta."

VIHAISUUS JA ÄRTYNEISYYS

"Kyllä se pistää vituttaa. Kaikkeni yritän tehdä, jotta pärjäis, mutta kun ei pärjää."

"Olen vittuuntunut. On helppo katsoa alaspäin toisia, kun ei ole päiväkään samoissa kengissä viettänyt."

"Korkeassa asemassa olevien ihmisten päänaukominen köyhyydestä ja typerät 'mene töihin vitun köyhä' tyyliset heitot nostattavat helvetillistä vihaa."

"Olen lähinnä vihainen siitä, että tukia tarvitsevia ihmisiä syyllistetään heidän tukalasta tilanteestaan. Itsetuntoani ei murena köyhien kadehtijat."

"Korostavasti, mutta vihaan jokaista vastaantulevaa ihmistä. En koe mitään yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan ja haluan nähdä kaikkien kärsivän."

Mitä tässä opittiin, mitä pitäisi oppia

Yleistä sosiaalisesta statuksesta

- Sosiaalinen asema yhteiskunnassa on kova sosiaalinen tosiasia.
- Siihen liittyy mielekkäitä sosiaalisia mekanismeja (statuskilpailu) ja empiirisiä säännönmukaisuuksia.
- Korrelaatio ei ole kausaatio, mutta psykososiaalinen mekanismi syiden ja seurauksien välillä on perusteltu.
- Jatkossa yksinäisyys, niukkuus ja status yhdeksi sosiaalisen eriarvoisuuden muuttujaksi?

Erityistä huono-osaisuudesta

- Huono-osaisuuden kokemus yhdistyy matalaan sosiaaliseen statukseen. Se puolestaan on kytköksissä sosiaalista etäisyyttä lisäävään toisen luokan kansalaisuuteen.
- Yhteiskunnan pohjalla oleva ryhmä kasvaa ja sen elämä on aikaisempaa kuormittuneempaa.
- Matalan statuksen ryhmät kärsivät yhteiskunnan sosiaalista ilmastoja läpäisevistä hyökkäyksistä, ja se selkeästi tuottaa kaksoiskärsimystä.
- Yhteiskunnallinen puhe ei siis ole huono-osaisten kannalta yhdentekevää: se kiistatta kuormittaa haavoittuvassa asemassa olevia suomalaisia.

Kiitos
Juho.saari@tuni.f